

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

KUVAILEHTI
17.1.2011

Julkaisija
VALTIONEUVESTON KANSLIA

Julkaisun laji Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti		Toimeksiantaja Valtioneuvoston kanslia
Tekijät Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan sihteeristö (VM)		Toimielimen asettamispäivä 22.10.2008
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Talousnäkömät ja palkanmuodostus		
Tiivistelmä <p>Julkaisu on Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan palkanmuodostuksen seurantaraportti, jossa selvitetään ansioiden ja hintojen, kilpailukyyn sekä palkansaajien ostovoiman kehitystä ja kehitysnäkymiä. Toimikunta hyödyntää arvioissaan valtiovarainministeriön suhdanne-ennustetta. Käytetty ennuste on julkaistu VM:n kansantalousosaston suhdannekatsauksessa 20.12.2010.</p> <p>Suomen talous on toipunut taantumasta ja talous kasvaa vuosina 2011 ja 2012 laajapohjaisesti, kun kotimainen ja ulkomainen kysyntä vilkastuvat. Kotimaista kysyntää lisäävät sekä yksityinen kulutus että yksityiset investoinnit. Työllisyys paranee vuonna 2011 edellisestä vuodesta, kun työllisten määrä kasvaa ja työttömien määrä pienenee. Ennusteen mukaan myös maailmantalous ja maailmankauppa kasvavat nopeasti. Koko talouden kilpailukykyindikaattorit osoittavat Suomen kilpailukyyn kohentuneen vuonna 2010, mistä hyvin suuri osa selittyy euron ulkoisen valuuttakurssin heikkenemisellä. Kilpailutilanne säilyy haasteellisena, sillä Suomen on havaittu menettäneen markkinaosuuksia maailmankaupassa vuosina 2009 ja 2010.</p> <p>Kaikkien palkansaajien yhteenlaskettu ostovoima nousee 1,3 prosenttia vuonna 2011. Koska työllisyyden ennustetaan paranevan, palkansaajaa kohden laskettuna ostovoima nousee prosenttiyksikön vähemmän. Reaalinen ansiotasoindeksi jäänee muuttumattomaksi vuonna 2011 verrattuna vuoteen 2010 kun sekä ansiotason että inflaation ennakoitaan nousevan samaa vauhtia. Palkansaajakotitalouksien ostovoiman ennustetaan nousevan vuonna 2011 noin pari prosenttia.</p> <p>Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan kokoonpanoon kuuluvat: Seppo Aaltonen (MTK), Antti Aarnio (STTK), Jorma Antila (Metalliteollisuus ry), Margareta Heiskanen (KT), Marja Huuskonen (EK), Pekka Immeli (Akava), Jarkko Kivistö (SP), Olli Koski (SAK), Timo Lindholm (SY), Kari Molnar (TK), Jussi Mustonen (EK), Seppo Nevalainen (STTK), Helena Pentti (SAK), Seppo Saukkonen (EK), Pekka Sinko (VNK), Pentti Tuominen (VM), Johanna von Knorring (VM), Tuomas Sukselainen (VM, pj.), Sami Yläoutinen (VM, vpj.), Samuli Pietiläinen (VM, siht.) ja Marja Tuovinen (VM, siht.).</p>		
Avainsanat palkanmuodostus, kilpailukyky, ostovoima		
Sarjan nimi ja numero Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti 17.1.2011		Kieli Fi
Kokonaissivumäärä 30	Luottamuksellisuus Julkinen	Taitto VM julkaisutiimi/Anitta Türkkan
Kustantaja Valtioneuvoston kanslia	Julkaisun jakelu Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi	Painopaikka Raportti julkaistaan ainoastaan sähköisesti PDF:nä

PRESENTATIONSBLAD
17.1.2011

Utgivare
STATSRÅDETS KANSLI

Typ av publikation Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling		Uppdragsgivare Statsrådets kansli
Författare Sekretariatet för utredningskommissionen för inkomst- och kostnadsutvecklingen (FM)		Datum då utredningen tillsattes 22.10.2008
Publikationens namn Ekonomiska utsikter och lönebildning		
Referat <p>Detta är Inkomst- och kostnadsutvecklingsutredningskommissionens uppföljningsrapport om lönebildningen där man redogör för utvecklingen och utvecklingsutsikterna för inkomsterna och priserna, konkurrenskraften samt löntagarnas köpkraft. Kommissionen utnyttjar finansministeriets konjunkturöversikt i sina uppskattningar. Den prognos som utnyttjats ingår i konjunkturöversikten som finansministeriets ekonomiska avdelning gav ut den 20 december 2011.</p> <p>Den finländska ekonomin har återhämtat sig ur recessionen och tillväxtbasen är bred under 2011 och 2012 då både den inhemska och den utländska efterfrågan upplivas. Den inhemska efterfrågan ökas både tack vare privat konsumtion och privata investeringar. Sysselsättningen kommer att förbättras 2011 jämfört med året innan då antalet sysselsatta ökar och antalet arbetslösa minskar. Världsekonomin och världshandeln kommer också att växa kraftigt enligt prognosen. Konkurrenskraftsindikatorerna som beskriver hela ekonomin visar att Finlands konkurrenskraft förbättrats 2010, vilket till största delen förklaras av att eurons yttre kurs försvagats. Konkurrensläget kommer fortfarande att vara svårt eftersom man observerat att Finland tappat marknadsandelar inom världshandeln under 2009 och 2010.</p> <p>Den sammanlagda köpkraften för samtliga löntagare kommer att stiga med 1,3 procent år 2011. Eftersom sysselsättningen beräknas bli bättre kommer köpkraften per löntagare att öka med ungefär en procentenhet mindre. Den reella inkomstnivåindexen torde förbli oförändrad 2011 jämfört med året innan eftersom både inkomstnivån och inflationen beräknas öka i samma takt. Löntagarhusställens köpkraft förutspås öka med ca ett par procent år 2011.</p> <p>Utredningskommissionen för inkomst- och kostnadsutvecklingen består av: Seppo Aaltonen (MTK), Antti Aarnio (FTFC), Jorma Antila (Metallindustrin r.f.), Margareta Heiskanen (Kommunarbettsgivarna), Marja Huuskonen (Finlands Näringsliv), Pekka Immeli (Akava), Olli Koski (FFC), Timo Lindholm (FF), Kari Molnar (Statistikcentralen), Jussi Mustonen (Finlands Näringsliv), Seppo Nevalainen (FTFC), Helena Pentti (FFC), Seppo Saukkonen (Finlands Näringsliv), Jarkko Kivistö (FB), Pekka Sinko (SRK), Pentti Tuominen (FM), Johanna von Knorring (FM), Tuomas Sukselainen (FM, ordf.), Sami Yläoutinen (VM, vice ordf.), Samuli Pietiläinen (FM, sekr.) ja Marja Tuovinen (FM, sekr.).</p>		
Nyckelord lönebildning, konkurrenskraft, köpkraft		
Seriens namn och nummer Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling 17.1.2011		Språk Fi
Sidantal 30	Sekretessgrad Offentlig	Layout Finansministeriets publikationsteam
Förläggare Statsrådets kansli	Distribution Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi	Tryckort Rapporten publiceras endast elektroniskt som PDF-fil

Sisältö

Tiivistelmä	7
1 Suhdannekuva vuosille 2010-2012	8
1.1 Yleinen talouskehitys	8
1.2 Finanssipolitiikka, verot ja etuudet	9
1.3 Rahapolitiikka	9
2 Tulot ja kustannukset	11
2.1 Palkat	11
2.2 Hinnat	13
3 Palkansaajien ja kotitalouksien ostovoima	14
3.1 Palkansaajien ostovoima	14
3.2 Kotitalouksien ostovoima	16
4 Talouden hintakilpailukyky	18
4.1 Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella	18
4.2 Hinta- ja kustannuskilpailukyky	20
LIITTEET	24

Tiivistelmä

Suomen talous on toipunut vuoden 2009 finanssikriisistä nopeasti ja laajapohjaisesti. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan vuosina 2010-2012 kaikki kysyntäerät vaikuttavat positiivisesti talouskasvuun. Päättyneen vuoden BKT:n kasvuksi ennustettiin joulukuussa 2010 3,2 %. Vuoden 2011 kasvuksi ennustetaan 2,9 prosenttia ja vuonna 2012 kasvua kertyy 2,7 %. Ennusteen mukaan maailmantalous ja maailmankauppa kasvavat nopeasti. Kasvun painopiste on kehityksessä Aasian maissa ja latalalaisessa Amerikassa. Merkittävät kauppakumppanimme Saksa ja Ruotsi kasvavat voimakkaasti, mutta muuten kasvu Euroopassa jää hitaaksi.

Finanssipolitiikka muuttuu elvyttävästä kiristäväksi vuonna 2011. Julkisessa taloudessa on suuri tasapainottamisen tarve, muuten julkinen velka paisuu hallitsemattomasti tulevina vuosina. Rahapolitiikka on euroalueella ollut vuonna 2010 ennätyksellisen keveää, kun EKP on pitänyt perusrahoitusoperaatioiden koron yhdessä prosentissa. Ohjaukorkojen arvioidaan pysyvän nykyisellä tasolla vielä pitkälle vuoteen 2011.

Palkansaajien ansiot nousivat vuonna 2010 2,5 %, ja vuonna 2011 nousun arvioidaan hidastuvan 2,4 prosenttiin. Koska kuluttajahintojen ennustetaan nousevan samaa vauhtia vuonna 2011 kuin nimellisten ansioiden, reaaliensiot eivät nouse. Palkansaajien yhteenlaskettu ostovoiman nousu olisi siten noin 1,3 % vuonna 2011. Syynä on sekä työllisten määrän lisääntyminen että inflaation kiihtyminen. Palkansaajaa kohden laskettu ostovoiman nousu olisi 0,3 % vuonna 2011. Palkansaajakotitalouksien ostovoima paranee 2 % vuonna 2011.

Koko talouden kilpailukykyindikaattorit osoittavat Suomen kilpailukyvyn parantuneen vuonna 2010, mistä hyvin suuri osa selittyy euron ulkoisen valuuttakurssin heikkenemisellä. Myös suomalaisten vientituotteiden hinnat ovat jatkaneet trendinomaista laskuaan, mikä heikentää vaihtosuhdetta ja pienentää vaihtotaseen ylijäämää. Euroopan komission syysennusteen mukaan, palkansaajakorvaukset työntekijää kohden ja työn tuottavuus ennustetaan nousevan Suomessa euroaluetta nopeammin vuosina 2010-2012. Koko talouden yksikkötyökustannukset nousevat Suomessa vuosina 2011 ja 2012, ja niiden nousuvauhti on edelleen euroaluetta nopeampaa. Tehdasteollisuuden suhteelliset yksikkötyökustannukset samassa valuutassa nousivat Suomessa nopeammin kuin viidessätoista kilpailijamaassa vuonna 2009. Vuonna 2010 tehdasteollisuuden kilpailukyvyn suhteellinen asema koheni finanssikriisiä edeltäneelle tasolle, mutta vuosina 2011-2012 myönteinen kehitys hidastuu merkittävästi.

1 Suhdannekuva vuosille 2010-2012

1.1 Yleinen talouskehitys

Valtiovarainministeriön arvion¹ mukaan maailman ostovoimakorjattu bruttokansantuote kasvaa vuosina 2011-12 yli 4 prosentin vauhtia. Kehittyvissä maissa kasvu on nopeampaa, kehittyneillä talousalueilla vaimeampaa. Myös maailmankaupan kasvu jatkuu nopeana, erityisesti Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa, vaikka kasvun nopein vaihe on jo ohi. Monessa maassa teollisuuden kapasiteetin käyttöaste ja varastot alkavat jo saavuttaa lamaa edeltänyttä tasoaan, mikä osaltaan tulee hidastamaan kaupan kasvua.

Valtiovarainministeriö arvioi, että v. 2010 Suomen talous kasvoi reilut 3 % edellisestä vuodesta. Vuosina 2011-12 talous kasvaa edelleen lähellä 3 prosentin vauhtia. Kasvu on laajapohjaista sekä kotimaisen että ulkomaisen kysynnän vilkastuttamaa. Suomen ulkomaankauppa kasvaa vuosina 2011-2012. Viennin odotetaan kasvavan noin 7 % vuonna 2011. Vuonna 2012 viennin kasvun odotetaan hieman hidastuvan. Tuonti käyttäytyy varsin samaan tapaan: Vuonna 2011 se kasvaa noin 6 prosenttia, mutta kasvu hidastuu vuonna 2012. Vaihtotaseen ylijäämä jatkaa trendinomaista supistumistaan ennusteperiodilla, sillä Suomi on menettänyt markkinaosuuttaan maailmakaupassa sekä finanssikriisin että sen jälkeisen ripeän toipumisen aikana.

Kotimainen kysyntä kasvaa ennusteperiodilla. Yksityinen kulutus lisääntyi vuonna 2010 lähes 3 %, kun kuluttajat lisäsivät muun muassa kestokulutustavaroiden hankintojaan. Vuonna 2011 yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu, kun välillinen verotus ja kunnallisverotus kiristyvät ja reaalisien ansioiden kasvu pysähtyy. Investoinnit lisääntyivät jo vuonna 2010 asuinrakentamisen vilkastuttua nopeasti taantumien jälkeen. Vuonna 2011 investoinnit lisääntyivät edelleen, kun muutkin investoinnit kuin asuntorakentaminen kääntyivät kasvuun.

Teollisuuden uudet tilaukset jatkoivat kasvuaan päättyneenä vuonna. Tehdasteollisuuden tuotanto kasvaa v. 2011 noin 6 ja palvelutuotanto noin 2 % vuodesta 2010. Palvelutuotannon arvioidaan pitävän kasvuvauhtinsa, mutta tehdasteollisuuden tuotannonkasvu hieman hidastuu vuonna 2012. Palvelutoimialojen työllisyysodotukset ovat jo nousseet finanssikriisiä edeltäneelle tasolle ja palvelualoilla lähitulevaisuus nähdään positiivisena.

Työllisyys parani vuonna 2010 odotettua nopeammin. Työvoiman määrä kasvoi koko vuoden, mutta jäänee vielä vuosikeskiarvona pienemmäksi kuin v. 2009. Työllisyystilanteen odotetaan edelleen paranevan vuonna 2011 ja vuoden 2012 aikana työllisten määrä jo lähestyy vuoden 2008 tasoa. Pitkäaikaistyöttömiä on kuitenkin enemmän silloin kuin vuonna 2008.

¹ Suhdannekuva pohjautuu Valtiovarainministeriön kansantalousosaston suhdanne-ennusteeseen joulukuussa 2010.

1.2 Finanssipolitiikka, verot ja etuudet

Suomen julkinen talous kohtasi finanssikriisin vahvana. Suhdanneautomaatiikan annettiin toimia vapaasti vuosina 2009-2010 ja sen lisäksi tehtiin useita päätösperäisiä elvytystoimia. Vuonna 2009 julkisen talouden rahoitusasema heikkeni 7 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Finanssikriisin jälkeinen taantuma toi valtiontalouteen alijäämän, joka säilyy pitkään alkavalla vuosikymmenellä.² Vuonna 2011 finanssipolitiikkaa voi luonnehtia kiristäväksi, kun uusia elvytystoimia ei enää aloiteta, välillistä verotusta kiristetään ja muun muassa energiaveroa nostetaan.

Päättäneenä vuonna VM arvioi julkisen talouden alijäämän olleen 3,2 % BKT:sta. Alijäämän BKT-osuus supistuu vuonna 2011 vajaan puoleentoista prosenttiin ja jatkaa pienenemistään vuonna 2012. Sosiaaliturvarahastot olivat vajaa 3 % ylijäämäisiä viime vuonna ja tänä vuonna niille kertyy ylijäämää saman verran. Kuntatalous näyttää selvinneen taantumasta odotettua paremmin, ja on VM:n ennusteen mukaan tasapainon tuntumassa vuosina 2010-2011. Valtiontalous sen sijaan on selvästi alijäämäinen. Vuonna 2010 alijäämää kertyi arviolta 6 % BKT:sta. Vuonna 2011 alijäämä pienenee pari prosenttiyksikköä. Tulojen ja menojen erotus katetaan uudella valtion velalla, jota vuonna 2011 joudutaan ottamaan noin 8 mrd. euroa. VM arvioi, että vuosien 2008-2012 aikana valtio joutuu ottamaan uutta velkaa lähes 40 mrd. euroa. Julkisen velan BKT-osuus ei ennusteperiodilla kuitenkaan vielä nouse yli 60 prosentin.

Valtiontalouden vakauttamiseksi yleistä arvonlisäverokantaa nostettiin heinäkuun alussa 2010 yhdellä prosenttiyksiköllä 23 prosenttiin. Lisäksi vuoden 2011 alussa sekä yritysten että kotitalouksien energiaveroja kiristettiin noin 730 miljoonalla eurolla. Vuoden 2011 alussa otettiin käyttöön makeisvero ja korotettiin virvoitusjuomaveroa.

Useita perusturvaetuksia, kuten lapsilisät, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat sidotaan kansaneläkeindeksiin 1.3.2011 alkaen. Lisäksi samaan aikaan tulee voimaan takuueläke, mikä turvaa pienimpien eläketulojen varassa eläviä. Vuonna 2011 tuloveroperusteisiin tehdään tarkastukset niin, ettei ansiotason ja palkansaajamaksujen nousu kiristä työtulojen verotusta eikä eläketulon verotus kiristy suhteessa samansuuruisen palkkatulon verotukseen.

1.3 Rahapolitiikka

Vuoden 2010 aikana Euroopan keskuspankki (EKP) piti perusrahoitusoperaatioiden koron ennätyskellisen matalalla yhden prosentin tasolla. EKP myös jatkoi epätavanomaisia rahapolitiikka-toimia, joilla tuettiin pankkijärjestelmän toimintaa ja rahoituksen saatavuutta taloudessa. Lyhyet yhden ja kolmen kuukauden euribor-korot nousivat vuoden toisella puoliskolla yhden prosentin tuntumaan pankkijärjestelmän ylimääräisen likviditeetin supistuttua.

Joulukuussa 2010 EKP totesi ohjauskorkojen olevan edelleen tarkoituksenmukaiset euroalueen talouden tilanteeseen nähden. Indikaattorimateriaalin perusteella talouskasvu on jatkunut vuoden 2010 lopussa. Viennin kasvua tukee maailmantalouden elpyminen ja yksityisen sektorin kysyntää kasvua tukeva rahapolitiikan mitoitus. Samalla eri sektoreilla tapahtuva velkaantumisen vähentäminen vaikuttaa tosin kasvua hillitsevästi. Keskipitkän ja pitkän aikavälin inflaatio-odotukset ovat pysyneet tiukasti EKP:n neuvoston tavoitteen mukaisina, eli että inflaatio on keskipitkällä aikavälillä alle 2 %, mutta lähellä sitä. Myös viimeaikainen rahan määrän ja luotonannon kehitys tukee käsitystä, että inflaatiopaineet ovat maltilliset. Inflaatioon liittyvät riskit EKP näki olevan jokseenkin tasapainossa. Arvioitua nopeamman hintakehityksen riskit liittyvät etenkin energian ja raaka-aineiden hintojen kehitykseen. Lisäksi välillisten verojen ja hallinnollisesti

² Julkisen talouden kestävyyttä käsitellään VM:n julkaisussa Julkisen talouden valinnat 2010-luvulle.

määräytyvien hintojen korotukset saattavat olla odotettua suurempia, kun julkista taloutta on tulevina vuosina vakautettava. Samanaikaisesti euroalueen kotimaisten hintojen ja kustannusten kehitykseen liittyvien riskien odotetaan edelleen olevan vähäiset.

Rahoitusmarkkinoilla odotetaan EKP:n ohjauskorkojen säilyvän nykyisellä tasollaan vielä pitkälle vuoteen 2011.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut (VM)

	2009*	2007	2008*	2009*	2010**	2011**	2012**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	171	5,3	0,9	-8,0	3,2	2,9	2,7
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	60	7,0	6,5	-18,1	3,6	6,1	4,3
Kokonaistarjonta	232	5,5	2,6	-12,1	3,3	3,8	3,1
Tavaroiden ja palvelujen vienti	64	8,2	6,3	-20,3	5,7	6,9	5,1
Kulutukset	137	2,8	1,9	-1,0	2,0	1,6	2,0
yksityinen	94	3,5	1,7	-1,9	2,8	2,0	2,7
julkinen	43	1,1	2,4	1,2	0,4	0,7	0,7
Investoinnit	33	10,7	-0,4	-14,7	3,0	6,0	3,0
yksityiset	29	11,1	-0,3	-17,4	3,5	7,0	3,4
julkiset	5	7,7	-0,7	6,1	0,4	-0,7	0,5
Kokonaiskysyntä	232	5,5	2,6	-12,1	3,3	3,8	3,1
kotimainen kysyntä	168	4,7	0,6	-5,9	1,6	2,5	2,3
		2007	2008*	2009*	2010**	2011**	2012**
Palvelut, määrän muutos, %		4,5	1,1	-5,2	2,0	2,0	2,1
Koko teollisuus, määrän muutos, %		9,9	-0,3	-17,8	4,9	5,8	4,5
Työn tuottavuus, muutos, %		4,0	-0,6	-3,9	2,4	1,4	1,2
Työlliset, muutos, %		2,0	1,6	-2,9	-0,2	1,1	1,3
Työllisyysaste, %		69,9	70,6	68,3	68,2	69,0	70,0
Työttömyysaste, %		6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,4
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %		2,5	4,1	0,0	1,2	2,4	2,2
Ansiotasoindeksi, muutos, %		3,4	5,5	4,0	2,5	2,4	3,0
Vaihtotase, mrd. euroa		7,6	6,4	4,9	4,7	4,6	4,3
Vaihtotase, % BKT:sta		4,2	3,5	2,9	2,6	2,4	2,2
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %		4,3	4,8	1,2	0,8	1,1	1,7
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %		4,3	4,3	3,7	3,0	3,3	3,6
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta		47,2	49,3	56,0	55,4	54,4	54,2
Veroaste, % BKT:sta		42,9	43,0	43,0	42,4	43,0	43,5
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta		5,2	4,2	-2,7	-3,2	-1,3	-0,6
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta		1,0	0,5	-4,9	-5,9	-4,1	-3,8
Julkisyhteisöjen bruttovelka (EMU), % BKT:sta		35,2	34,1	43,8	47,9	50,0	51,3
Valtionvelka, % BKT:sta		31,2	29,5	37,5	42,0	44,4	46,2

2 Tulot ja kustannukset

2.1 Palkat

Palkansaajien nimellinen ansiotaso nousi 4 prosenttia vuonna 2009. Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan mukaan, vuonna 2010 ansiotason nousu hidastui 2,5 prosenttiin. Muiden tekijöiden kuin varsinaisten sopimuskorotusten osuus ansiotason nousussa oli edelleen varsin pieni, 0,5 prosenttiyksikköä. Näiden muiden tekijöiden osuus on kasvanut vuodesta 2009 vain 0,1 prosenttiyksikköä. Säännölliset ansiot lisääntyivät vuonna 2010 yhtä paljon kuin ansiotasoindeksi. Taulukko 2 raportoi ansiotason ja säännöllisten ansioiden kehityksen koko taloudessa sekä eräissä työntekijäryhmissä vuosina 2008-2010.

Vuonna 2010 useilla toimialoilla sovittiin keväällä työ- ja virkaehtosopimukset. Sopimuksista pääosa tehtiin useampivuotisiksi, mutta palkankorotuksista sovittiin pääsääntöisesti vain vuodeksi eteenpäin. Vuoden aikana neuvotellut sopimuskorotukset nostivat ansioita vain noin 0,7 % ja siten sopimuspalkkaindeksin noususta yli puolet selittyy perimältä edelliseltä vuodelta. Vuonna 2010 neuvotellut palkankorotukset ja niiden ajoitus aiheuttavat sen, että sopimuspalkkojen nousun perimä vuodelta 2010 vuodelle 2011 on jäämässä pienemmäksi kuin vuotta aikaisemmin.

Koska palkankorotukset on sovittu pääsääntöisesti vain vuoden mittaisiksi, vuonna 2011 useilla toimialoilla neuvotellaan palkankorotuksista. Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunta ei tee tässä raportissa ennustetta ansiotason kehityksestä vuonna 2011 vaan käyttää Valtiovarainministeriön ennustetta joulukuulta 2010. Sen mukaan nimelliset ansiot nousevat 2,4 % eli hieman vähemmän kuin vuonna 2010. Syy hidastuvaan kasvuun on osaltaan pieni perimä sopimuspalkkoissa edelliseltä vuodelta ja osaltaan vain maltillisesti kasvava muiden ansiotasoon vaikuttavien tekijöiden vaikutus. Muiden tekijöiden vaikutus arvioidaan edelleen alle pitkän ajan keskiarvon, sillä työmarkkinatilanne ei ole kireä vuonna 2011. Vuonna 2011 reaalisesti ansiotason nousu jää hyvin niukaksi tai reaalin ansiotaso ei nouse lainkaan.

Taulukko 2. Ansiokehitys

Ansiokehitys vuosina 2008–2010

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %		
	2008	2009	2010*	IV/2008	IV/2009	IV/2010*
Sopimuspalkkaindeksi	4,2	3,6	2,0	4,0	2,8	1,4
muut tekijät	1,3	0,4	0,5	1,3	0,1	0,7
Ansiotasoindeksi	5,5	4,0	2,5	5,3	2,9	2,1
Yksityinen sektori	5,4	3,9	2,3	5,2	2,6	2,2
josta muut tekijät	1,2	0,3	0,6	1,2	0,0	0,8
Teollisuustyöntekijät	4,7	3,4	1,8	4,8	1,2	2,1
josta muut tekijät	1,2	0,2	0,8	1,4	0,0	0,7
Valtio	7,5	5,3	3,0	7,8	3,9	1,8
josta muut tekijät	2,9	1,3	0,3	3,9	0,0	0,6
Kunnat	5,5	3,5	3,2	4,9	3,4	1,9
josta muut tekijät	1,1	0,3	0,2	0,6	0,2	0,2

Säännöllisen ansion¹ kehitys vuosina 2008–2010

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %		
	2008	2009	2010*	IV/2008	IV/2009	IV/2010*
Sopimuspalkkaindeksi	4,6	3,7	2	4,4	2,8	1,4
muut tekijät	1,1	0,6	0,5	1,1	0,3	0,7
Ansiotasoindeksi	5,7	4,3	2,5	5,5	3,1	2,1
Yksityinen sektori	5,3	4,4	2,3	5,1	3	2,2
josta muut tekijät	0,9	0,6	0,6	0,9	0,4	0,8
Teollisuustyöntekijät	4,6	4	1,7	4,7	1,8	2,1
josta muut tekijät	0,6	0,6	0,7	0,8	0,5	0,7
Valtio	7,5	5,2	3	7,7	3,8	1,8
josta muut tekijät	2,9	1,2	0,3	3,8	-0,1	0,6
Kunnat	6,5	3,5	3,2	5,8	3,4	1,9
josta muut tekijät	1,2	0,3	0,2	0,5	0,2	0,2

¹⁾ Säännöllisen ansion indeksi ei sisällä kertaeriä ja tulospalkkioita.

* Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan arvio 13.1.2011.

Lähde: Tilastokeskus

2.2 Hinnat

Vuonna 2010 kuluttajahinnat nousivat keskimäärin reilun prosentin. Lähes koko vuoden hintaindeksin kehitystä on hidastanut lokakuussa 2009 voimaan tullut elintarvikkeiden arvonlisäveron alennus. Alkuvuonna kansallisen kuluttajahintaindeksin vuotuinen muutos oli nollan tuntumassa, kun asuntolainojen korkojen aleneminen jatkui. Inflaatio kiihtyi kesäkuukausina noin prosenttiin kun lainakorkojen alenemisen vaikutus hiipui sekä asuntojen ja kiinteistöjen hinnat kohosivat. Vuoden lopulla elintarvikkeiden alv-alennuksen vaikutuksen jäätyä 12 kk vertailun ulkopuolelle ja polttoaineiden kallistuttua, inflaatio on kiihtynyt lähes kolmeen prosenttiin.

Joulukuussa 2010 inflaatioksi mitattiin 2,9 prosenttia. Eniten hintojen nousuun vaikutti asuminen kustannusten, erityisesti omakotitalojen, kevyen polttoöljyn ja kerrostaloasuntojen hintojen nousu. Seuraavaksi eniten inflaatiota kiihdytti liikenteen ja erityisesti polttoaineiden hintojen nousu. Myös elintarvikkeet kallistuivat joulukuussa. Hinnat alenivat vain hotelli- ja ravintolapalveluissa ravintolaruoan heinäkuisen alv-muutoksen takia sekä viestintätavaroissa ja -palveluissa. Raportin liitekuivissa esitetään kuluttajahintojen kehitystä valikoiduissa alaryhmissä, sekä yhdenmukainen kuluttajahintaindeksi Suomessa ja euroalueella.

Vuoden 2011 aikana vuosi-inflaation odotetaan olevan keskimäärin 2,4 prosenttia. Vuoden alussa voimaan tuli useita veromuutoksia, jotka nostavat hyödykkeiden hintoja suoraan tai välillisesti. Hintapaineet kansainvälisiltä raaka-aine- ja hyödykemarkkinoilta näkyvät ennen kaikkea polttoaineiden hinnoissa. Omistusasumisen odotetaan kallistuvan vuonna 2011 maltillisesti, kun asuntojen tarjonta lisääntyy.

Taulukko 3. Kuluttajahintaindeksi, joulukuu 2010

	2010 / 2009		12-2010 / 12-2009	
	Vuosi-inflaatio (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks.)	Viim. 12 kk muutos (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks.)
Kokonaisindeksi	1,2	1,2	2,9	2,9
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	-3,6	-0,51	2,6	0,36
Alkoholijuomat ja tupakka	4,2	0,24	2,1	0,12
Vaatetus ja jalkineet	1,4	0,06	3,1	0,15
Asuminen, vesi, sähkö ja muut	2,1	0,48	5,1	1,13
Kalusteet, kodinkoneet, kodinhoito	2,0	0,11	2,2	0,12
Terveys	1,9	0,09	1,7	0,08
Liikenne	4,4	0,61	4,6	0,65
Viestintä	-1,8	-0,05	-0,7	-0,02
Kulttuuri ja vapaa-aika	0,9	0,11	0,9	0,11
Koulutus	4,8	0,02	4,1	0,02
Ravintolat ja hotellit	1,0	0,07	-0,7	-0,05
Muut tavarat ja palvelut	-0,1	-0,01	3,1	0,23

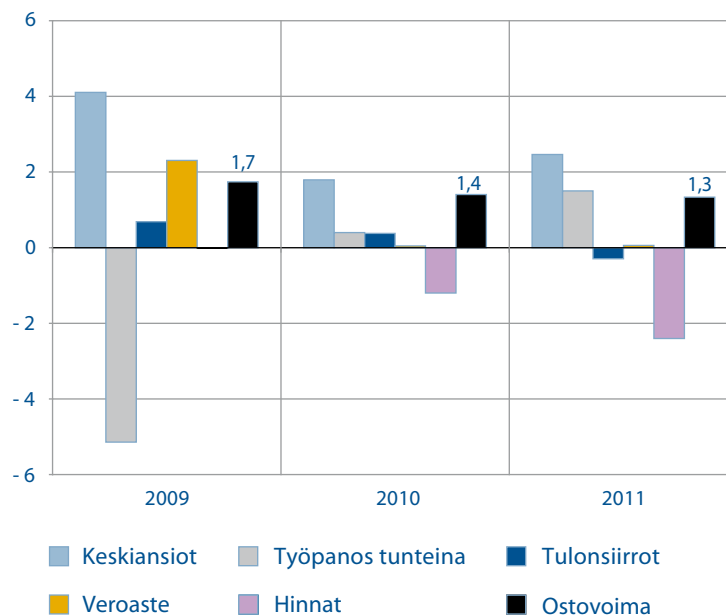
Lähde: Tilastokeskus

3 Palkansaajien ja kotitalouksien ostovoima

3.1 Palkansaajien ostovoima

Valtiovarainministeriön ennusteeseen pohjautuen kuvio 1 esittää palkansaajien ostovoiman muutosta ja siihen vaikuttavia tekijöitä vuosina 2009-2011. Palkansaajien nimelliset keskiansiot, joita tässä kuvataan keskimääräisenä tuntiansiona, nousevat vuosina 2010 ja 2011 huomattavasti vähemmän kuin vuonna 2009. Vuoden 2010 ostovoiman kasvu jäi n. 1½ prosenttiin. Työtunnit lisääntyvät etenkin vuonna 2011, ja keskiansiokin nousee edellisestä vuodesta, mutta kiihtyvä inflaatio hidastaa ostovoiman kasvua edelleen. Ansioista perittävien verojen perustemuutokset vuosina 2010 ja 2011 ovat valtionverotuksessa neutraaleja, mutta kunnallis- ja kirkollisverotuksessa lievästi kiristäviä.

Kuvio 1. Palkansaajien ostovoiman muutos (%) ja osatekijöiden vaikutus (%-yksikköä)

Taulukko 4. Arvio palkansaajien tuloista

	2009*	2009*	2010**	2011**
		Muutos edellisestä vuodesta, %		
1. Palkkasumma, milj.€	72 430	-1,2	2,2	4,0
2. Tuloverot, lopullinen, milj.€	22 330	-6,1	2,1	3,9
3. Palkkasumma tuloverojen jälkeen, milj.€	50 100	1,1	2,2	4,1
4. Saadut tulonsiirrot tuloverojen jälkeen, milj.€	5 264	8,8	6,2	1,1
5. Työtulot tuloverojen ja tulonsiirtojen jälkeen, milj.€	55 364	1,7	2,6	3,8
6. Kuluttajahintaindeksi, 1990=100	139,1	0,0	1,2	2,4
7. Palkansaajien käytettävissä oleva reaalitytulo		1,7	1,4	1,3
8. Työlliset palkansaajat, tuhatta henkeä	2 157	-3,4	-0,2	1,1
9. Käytettävissä oleva reaalitytulo palkansaajaa kohti		5,3	1,6	0,3
10. Tehdyt työtunnit, milj. tuntia	3 435	-5,1	0,4	1,5
11. Käytettävissä oleva reaalitytulo työtuntia kohti		7,8	1,0	-0,2

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukossa 4 esitetään arvio palkansaajien käytettävissä olevista työtuloista ja esittää siten kuvion 1 laskentatapaa. Vuonna 2010 kansantalouden palkkasumman arvioidaan kasvaneen noin 2 prosenttia, kun ansiotaso nousi kohtuullisesti, mutta työllisten määrä väheni edellisestä vuodesta. Kun myös työpanos lisääntyy vuonna 2011, palkkasumma kasvaa noin 4 %. Tulonsiirtojen arvioidaan kasvattaneen palkansaajien käytettävissä olevia nimellistuloja tuntuvasti vielä vuonna 2010, mutta vastaavaa kasvua ei ole tiedossa vuonna 2011. Tulonsiirtojen vaihtelua selittää työttömyyden ja työttömyyskorvausten lisääntyminen vuosina 2009 - 2010 ja ennakoitu työllisyyden paraneminen vuonna 2011. Työtulot verotuksen ja tulonsiirtojen jälkeen kasvoivat edellisestä vuodesta vuonna 2010 lähes prosenttiyksikön nopeammin kuin vuonna 2009 ja kasvu kiihtyy reilulla prosenttiyksiköllä vuonna 2011. Inflaatio kiihtyi vuoden 2009 nollainflaatiosta 1,2 prosenttiin vuonna 2010 ja kiihtyy edelleen 2,4 prosenttiin vuonna 2011. Kiihtyvä inflaatio hillitsee palkansaajien käytettävissä olevien tulojen kasvua vuosina 2010 ja 2011. Palkansaajien käytettävissä olevan reaalitytulon arvioidaan kasvavan 1,4 % vuonna 2010 ja 1,3 % vuonna 2011. Kun huomioidaan työpanoksen muutos työllisten määrän mukaan, palkansaajan käytettävissä olevan reaalitytulo henkeä kohden arvioidaan vuonna 2010 kasvaneen 1,6 prosenttia. Tänä vuonna käytettävissä olevat tulot henkeä kohden kasvavat vain 0,3 %. Syyt hidastuvaan kasvuun ovat yhtäältä kuluttajahintojen nousun nopeutuminen ja toisaalta työllisten määrän lisääntyminen.

3.2 Kotitalouksien ostovoima

Ostovoiman kotitalouskohtaisessa tarkastelussa käytetään hyväksi tulonjakotilastoa. Tarkastelu kohdistuu erityyppisiin kotitalouksiin, jotka on jaettu ryhmiin perheen viitehenkilön¹ sosioekonomisen aseman mukaan. Ryhmät ovat palkansaaja-, maatalousyrittäjä-, muu yrittäjä-, eläkeläis-, opiskelija- ja pitkäaikaistyöttömien taloudet. Ryhmissä sekä tulorakenne että tulotaso poikkeavat toisistaan. Myös kotitalouksien kulutuskorien sisällöt eroavat. Kotitalouksien työ- ja omaisuus-tulot sekä inflaatio on arvioitu kokonaistaloudellisen kehityksen mukaan. Kotitalouksien saamat tulonsiirrot ja maksamat verot noudattavat kunkin vuoden lakisääteisiä perusteita sekä makrotalouden kehitystä koskien esim. eri sosiaaliturvaetuuksien saajien lukumääriä. Koska käytettävissä olevien tulojen muutos on laskettu kunkin sosioekonomisen ryhmän keskimääräiselle kotitaloudelle, myös tulonsaajien määrien muutokset vaikuttavat ostovoiman kehitykseen.²

Eri tuloerien suuret vuosittaiset vaihtelut ovat tarkasteluperiodille leimaa-antavia. Pääomatulot vähenivät paljon vuosina 2008 ja 2009, ja palautuminen normaalille tasolle on arvioitu myös nopeaksi. Muutokset ovat sitä suuruusluokkaa, että ne vaikuttavat poikkeuksellisen paljon myös palkansaaja- ja eläkeläistalouksien käytettävissä olevien tulojen kehitykseen. Palkkatulojen 7 prosentin kasvu vuonna 2008 putosi seuraavana vuonna miinukselle. Työttömyysturvaetudet lisääntyivät sekä työttömyyden kasvun että vuonna 2010 voimaantulleiden työttömyysturvan ja aikuiskoulutustuen parannusten sekä aktiivointiajalta maksettavan korotetun etuuden takia. Työttömien määrän nopean kasvun seurauksena tämän sosioekonomisen ryhmän rakenne muuttui kun tulijoilla on ehkä parempi etuusturva ja vuoden aikana saatuja muita tuloja.

Myös inflaatio on heittelehtinyt suuresti. Vuoden 2008 hintakehityksen perusteella tehdyt etuuksien korotukset ja veroperusteiden tarkistukset paransivat kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen reaalista ostovoimaa, koska kuluttajahinnat eivät vuonna 2009 nousseet lainkaan. Toisaalta tulonsiirtojen varassa olevien eläkeläis- ja opiskelijatalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot eivät juuri kasvaneet vuonna 2010, kun etuuksien inflaatiokorotus oli nolla ja kyseisen vuoden hinnat nousivat 1,2 prosenttia. Vuonna 2011 eläkkeensaajien ostovoimaa parantaa takuueläke ja eräät uudet perusturvaetudet sidotaan kansaneläkeindeksiin.

Työn verotusta kevennettiin 870 milj. eurolla vuonna 2009. Sen lisäksi veroperusteita on muutettu kaikkina tarkasteluperiodin vuosina niin, että verotus ei keskimäärin kiristyisi ansiotason nousun seurauksena. Lisäksi eläketulon verotusta on kevennetty niin, että eläketulojen verotus ei ole kireämpää kuin palkkatulon verotus. Vuonna 2010 palkansaajamaksujen 0,8 prosenttiyksikön nousu kompensoitiin palkansaajille tuloverotuksen puolella ja kaikkein pienituloisimpien verotusta kevennettiin korottamalla kunnallisverotuksen perusvähennystä. Kunnallisveroprosenttien nousu useissa kunnissa kiristi kuitenkin omalta osaltaan verotusta. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousi noin 0,4 prosenttiyksikköä.

Myös vuonna 2011 veroperusteita muutetaan niin, että verotus ei kiristy verojärjestelmän progressiivisuuden, yleisen ansiotason nousun ja palkansaajien sosiaaliturvamaksujen nousun myötä. Lisäksi eläketulojen verotusta kevennetään hallitusohjelman mukaisesti siten että eläketulon veroaste on korkeintaan vastaavan palkkatulon veroasteen tasolla.

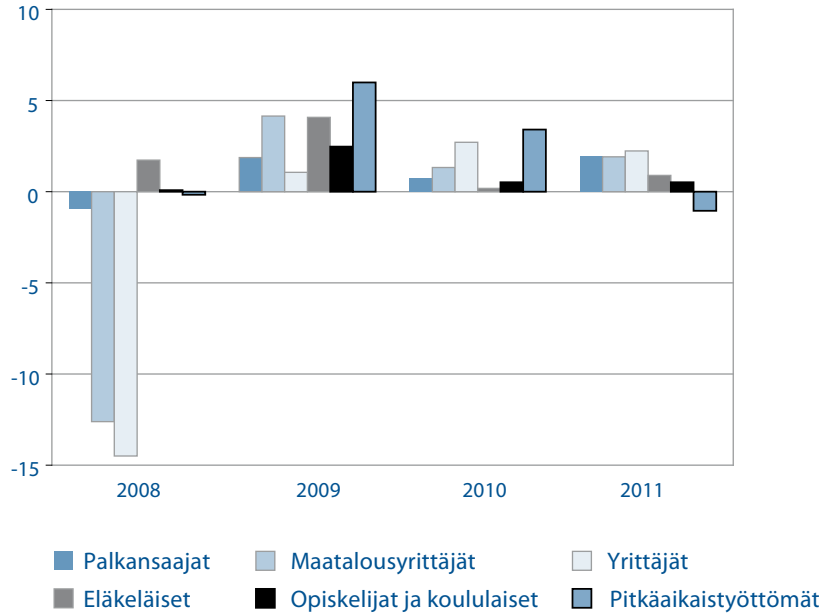
1 Yleensä viitehenkilönä on se kotitalouden jäsen, jonka henkilökohtaiset tulot ovat suurimmat.

2 Tulonjakotilasto on vuodelta 2008. Vuodet 2009–2011 on ajantasaistettu ja laskettu TUJA -mallilla.

Kuvio 2. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen reaalimuutos vuosina 2008-2011, % vuodessa

Tulot ovat kotitaloutta kohden.

Kotitalouden sosioekonominen asema määräytyy viitehenkilön mukaan.

4 Talouden hintakilpailukyky

4.1 Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella

Taulukko 5 raportoi koko talouden työvoimakustannukset työntekijää ja tuotettua yksikköä kohden Suomessa ja euroalueella. Talous- ja rahaliiton aikana työkustannukset ovat nousseet Suomessa euroaluetta nopeammin. Työn tuottavuus eli tuotannon muutos suhteessa työvoiman muutokseen on myös ollut Suomessa euroaluetta nopeampaa rahaliiton aikana. Koska työvoimakustannusten nousu on ollut työn tuottavuuden nousua nopeampaa, yksikkötyökustannukset ovat nousseet sekä Suomessa että euroalueella.

Yksikkötyökustannukset nousivat vuosina 2008 ja 2009 Suomessa sekä euroalueella hyvin nopeasti, mutta eri vuosina osittain eri syistä. Vuonna 2008 korkeat palkankorotukset nosti yksikkötyökustannuksia. Suomessa palkansaajakorvaukset työntekijää kohden nousi 5,1 % ja euroalueella 3,2 %, mikä yhdistettynä lievästi heikkenevään tuottavuuteen johti lähes kuuden prosentin yksikkötyökustannusten nousuun Suomessa ja vastaavasti noin kolmen ja puolen prosentin nousuun euroalueella. Vuonna 2009 tuotannon nopea vähentyminen suhteessa työllisten määrän muutokseen johti tuottavuuden nopeaan alenemiseen, ja yhä nopeampaan yksikkötyökustannusten nousuun. Yksikkötyökustannusten kehitys esimerkiksi Saksassa on ollut vuosina 2008-2009 samanlaista kuin Suomessa, tosin Suomessa havaitut yksikkötyökustannusten muutokset ovat suurempia (kts. taulukko liitteessä).

Taulukossa 5 esitetään myös Euroopan komission syysennusteen (julkaistu marraskuussa 2010) mukaiset ennusteluvut palkansaajakorvausten, työntuottavuuden ja yksikkötyökustannusten muutoksesta vuosille 2010 – 2012. Ennustevuosina palkat nousevat Suomessa vuosien 1999 - 2009 keskimääräistä vauhtia hitaammin ja tuottavuus nopeammin. Ennusteperiodilla siten myös yksikkötyökustannukset nousevat hitaammin kuin talous- ja rahaliiton aikana keskimäärin. Ennusteen vuodet kuitenkin poikkeavat toisistaan. Vuonna 2010 yksikkötyökustannukset supistuivat, kun palkat nousivat hitaasti ja tuottavuus nopeasti. Tuottavuuden nopea nousu johtuu tuotannon palautumisesta vuoden 2009 pudotuksen jälkeen. Työn tuottavuuden lisääntyminen hidastuu kuitenkin jo vuonna 2011 noin prosenttiyksiköllä ja hidastuu edelleen vuonna 2012 lähelle vuosien 1999 - 2009 keskiarvoa. Samaan aikaan palkansaajakorvausten vuosimuutos nousee asteittain lähelle kolmea prosenttia, joten työkustannukset yhtä tuotettua yksikköä kohden nousevat ennustevuosina lukuun ottamatta vuotta 2010.

Komission ennusteen mukaan myös euroalueella yksikkötyökustannukset pienenevät vuonna 2010, ja syy siihen on sama kuin Suomessa: työn tuottavuus nousi nopeasti taantumien jälkeen. Tuottavuuden kasvu myös hidastuu euroalueella, mutta se ei palaa samalla tavalla lähelle talous- ja rahaliiton aikaista keskiarvoa kuin Suomessa. Komission ennusteen mukaan työn tuottavuus jopa hieman kiihtyy vuonna 2012 vuodesta 2011. Ennusteperiodilla euroalueen yksikkötyökustannusten muutos jää pieneksi verrattuna vuosien 1999–2009 keskiarvoon.

Taulukko 5. Työvoimakustannukset työntekijää ja tuotettua yksikköä kohden euroalueella ja Suomessa

Euroalue	Keskimäärin										Yhteensä	
	99-09	10e-12e	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	2011e	2012e	99-09	10e-12e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,4	1,9	2,0	2,3	2,5	3,2	1,6	1,8	1,8	2,1	26,6	5,7
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	--	-0,1	-0,1	-0,2	0,0	0,3	--	--	--	-0,1	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,4	--	2,1	2,4	2,7	3,2	1,3	--	--	--	26,8	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,5	1,6	0,7	1,4	1,0	-0,3	-2,3	2,5	1,1	1,2	5,3	4,8
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,9	0,3	1,3	1,0	1,5	3,5	3,9	-0,7	0,7	0,8	20,2	0,9
Suomi	Keskimäärin										Yhteensä	
	99-09	10e-12e	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	2011e	2012e	99-09	10e-12e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,3	2,6	3,7	2,9	3,7	5,1	1,9	2,4	2,7	2,8	35,9	7,9
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	--	0,3	-0,3	-0,2	0,1	-0,4	--	--	--	-1,8	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,5	--	3,5	3,2	3,8	5,0	2,3	--	--	--	38,3	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,2	2,1	1,5	2,5	3,1	-0,6	-5,3	3,0	1,9	1,3	13,2	6,2
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	2,1	0,5	2,2	0,3	0,5	5,8	7,7	-0,6	0,7	1,5	20,1	1,6

Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla.

Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden osamäärän avulla.

Lähteet: Eurostat, Tilastokeskus, Euroopan komission ennuste (marraskuu 2010).

4.2 Hinta- ja kustannuskilpailukyky

Yksikkötyökustannukset kilpailukyyn indikaattorina

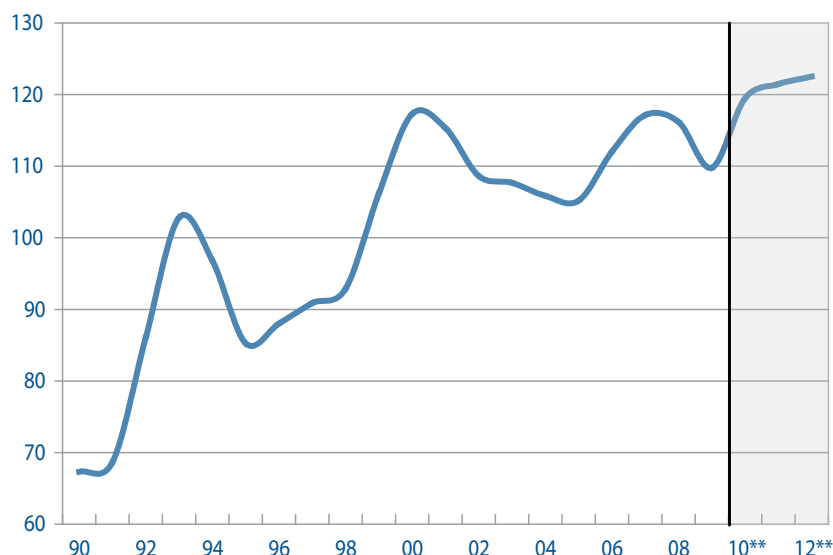
Tehdasteollisuuden kilpailukykyä kuvaavan indikaattorin kehitys esitetään kuviossa 3. Kuviossa kulkeva käyrä kertoo, kuinka tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset ovat kehittyneet Suomessa suhteessa viidentoista kilpailijamaan yksikkötyökustannuksiin.

Ennusteajanjaksolle muiden maiden kuin Suomen kohdalla on oletettu, että yksikkötyökustannukset tehdasteollisuudessa käyttäytyvät kuten koko taloudessa. Koko talouden yksikkötyökustannusennusteen lähteenä ovat Euroopan komission ja OECD:n syysennusteet. Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten oletetaan kehittyvän VM:n ennusteen mukaisesti, -5,9 %; -0,3 % ja +0,3 %, vuosina 2010-2012. Vertailun vuoksi, Suomen koko talouden yksikkötyökustannusten ennuste on raportoitu edellä taulukossa 5. Muiden maiden teollisuuden yksikkötyökustannusennusteen puutteessa tehty oletus ei ole reilu kilpailijamaita kohtaan, vaan suosii selkeästi Suomea, ja antaa siten todellisuutta positiivisemmän kuvan.

Vuosien 2007 ja 2008 ripeä palkkojen nousu, finanssikriisin ja sitä seuranneen syvän taantumän aiheuttama kilpailukyyn nopea heikkeneminen on päättynyt, ja kilpailukyky näyttäisi kohenevan varovasti. Vuonna 2010 maltillinen palkkojen nousu yhdistettynä työpanoksen alenemiseen ja ripeään tuottavuuden nousuun laskivat tehdasteollisuuden yksikkötyökustannuksia Suomessa. Kilpailukyky näyttää palaavan vuonna 2010 taantumaa edeltäneelle tasolle, mutta vuosina 2011 ja 2012 kilpailukyyn paraneminen hidastuisi merkittävästi tämän indikaattorin mukaan. Vuoden 2012 tehdasteollisuuden kilpailukyyn lievä parantuminen johtuu ennen kaikkea kilpailijamaiden koko talouden yksikkötyökustannusten nopeammasta noususta suhteessa Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten nousuun.

Kuvio 3. Tehdasteollisuuden suhteelliset yksikkötyökustannukset

OECD 15/Suomi (samassa valuutassa), 1990-2009=100

Kun kilpailukyky paranee, käyrä nousee.

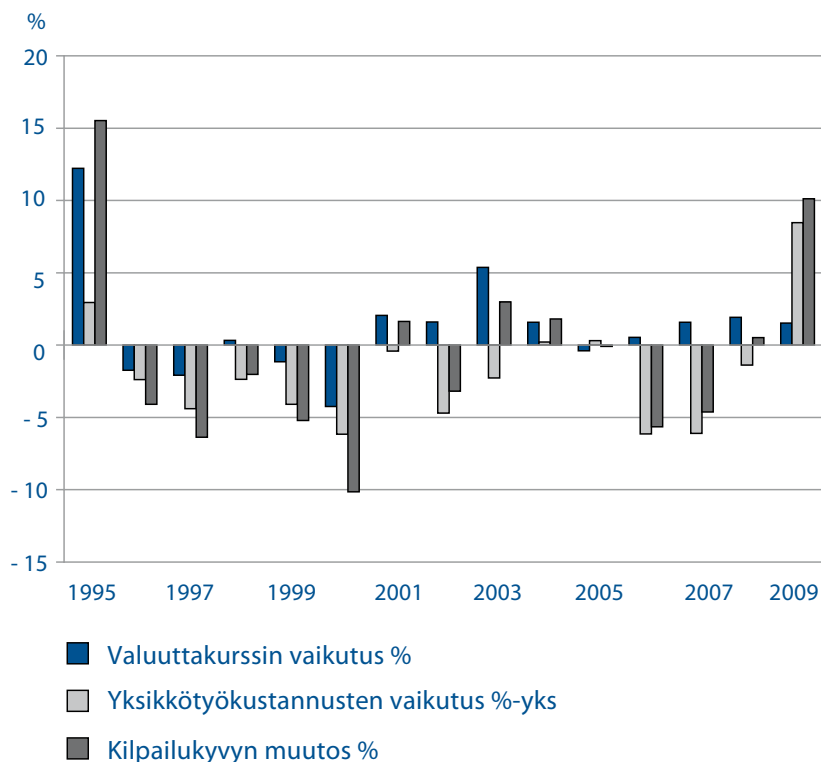
Oletus kilpailijamaiden yksikkötyökustannuksista vuosina 2010-2012 suosii Suomea.

Lähde: Bureau of Labor Statistics, Komissio, OECD, VM

Alla kuviossa 4 esitetään yhteisessä valuutassa laskettujen suhteellisten yksikkötyökustannusten vuotuiset muutokset Suomen teollisuudessa vuosina 1995-2009. Tämä Euroopan komission indikaattori kattaa 36 kilpailijamaata. Indikaattorin muutos on kuvassa jaettu nimellisen efektiivisen valuuttakurssin muutoksesta aiheutuvaan vaikutukseen ja suhteellisten yksikkötyökustannusten aiheuttamaan vaikutukseen. Kun indikaattorin tai sen komponentin palkki on negatiivinen, kilpailukyky paranee. Komission indikaattorin tarkastelu kertoo varsin saman kuin toimikunnan oma indikaattori. Vuosina 2006 - 2007 kilpailukyky parani, kun yksikkötyökustannukset suhteessa muihin maihin alenivat. Vuonna 2008 kilpailukyvyssä ei tapahtunut suuria muutoksia, kunnes vuonna 2009 kilpailukyky heikkeni jyrkästi, kun Suomen teollisuuden yksikkötyökustannukset nousivat kilpailijamaita nopeammin. Yksikkötyökustannusten nousun taustalla on tuotannon voimakas supistuminen sekä absoluuttisesti että suhteessa palkansaajakorvauksiin. Yhteisessä valuutassa lasketuille suhteellisille teollisuuden yksikkötyökustannuksille ei ole ennustetta saatavilla.

Kuvio 4. Euroopan komission kilpailukykyindikaattori

Suomi, teollisuus

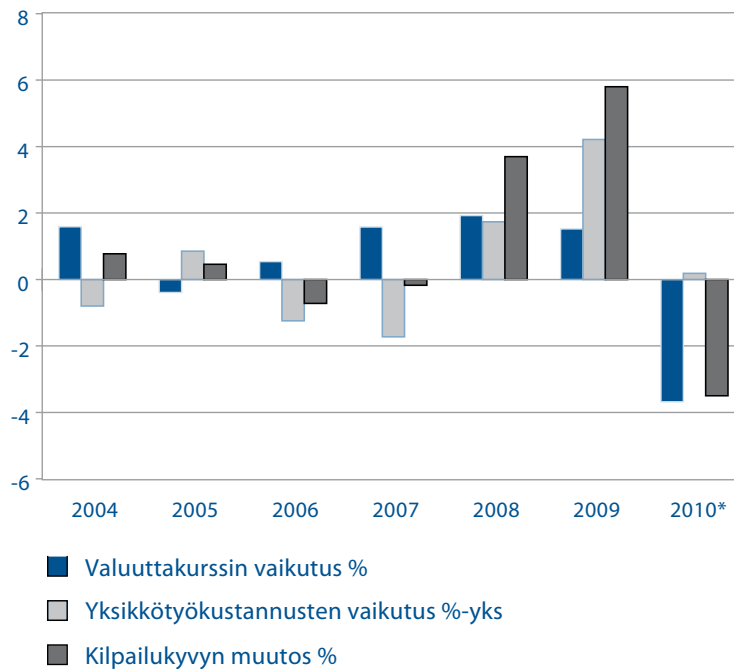

Kun kilpailukyky paranee, palkki on alle nollan.

Lähde: Euroopan Komissio, VM

Kuvio 5. Euroopan komission kilpailukykyindikaattori

Suomi, koko talous

Kun kilpailukyky paranee, palkki on alle nollan.

Lähde: Euroopan Komissio, VM

Euroopan komission syysennuste sisältää ennusteen vuoden 2010 **koko talouden suhteellisille yksikkötyökustannuksille**. Tämän indikaattorin kehitys esitetään kuviossa 5 samaan tapaan kuin teollisuuden indikaattori kuviossa 4. Indikaattorin mukaan, Suomen koko talouden kilpailukyky heikkeni selvästi vuosina 2008 ja 2009. Heikkenemiseen vaikuttivat sekä nimellisen efektiivisen valuuttakurssin vahvistuminen, että koko talouden yksikkötyökustannusten nousu. Komission syysennusteen mukaan kilpailukyky parani uudelleen vuonna 2010, kun nimellinen efektiivinen valuuttakurssi heikkeni. Koko talouden yksikkötyökustannukset jopa hienoisesti nousivat ja heikensivät osaltaan koko talouden kilpailukykyä.

Muut koko talouden kilpailukykyindikaattorit

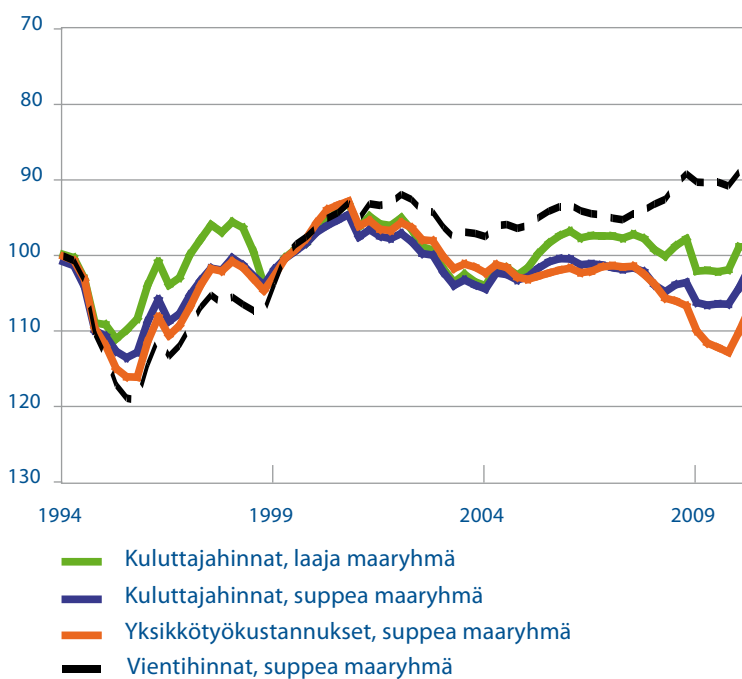
Koko talouden kilpailukykyä voidaan tarkastella myös muiden suhteellista kustannuskehitystä yhteisessä valuutassa kuvaavien indikaattoreiden avulla. Näiden indikaattoreiden kehitys esitetään kuviossa 6. Verrattuna suppeaan 36 kilpailijateollisuusmaan joukkoon tai vielä laajempaan 41 kilpailijan joukkoon kuviossa 6 näkyy käänne parempaan aivan viimeaikoina. Selitys on kaikissa tapauksissa sama kuin edellä: euron ulkoisen arvon heikkeneminen vuonna 2010. Jos tarkastellaan suhteellisia vientihintoja samassa valuutassa, voi päätellä, ettei Suomen kilpailukyky ole koskaan ollut näin hyvä eli Suomen vientihinnat verrattuna kilpailijamaihin ovat halventuneet. Tämä tulkinta on kuitenkin hyvin erilainen kuin se, mikä saadaan esimerkiksi tarkasteltaessa suhteellisia yksikkötyökustannuksia. Yksikkötyökustannukset ovat nousseet samalla kun

vientihinnat ovat alentuneet. Kun samaan aikaan tuontihintojen tiedetään nousseen, ollaan tilanteessa, jossa tuotantopanosten hinnat nousevat, mutta tuotteita myydään entistä halvemmalla. Tuottavuuden noususta siten pääsee nauttimaan lähinnä suomalaisten vientituotteiden kuluttaja ulkomailla, kun sen sijaan tuotannon kannattavuus näyttäisi heikentyneen.

Alenevat vientihinnat näkyvät selvästi vaihtosuhtekuviossa, joka esitetään raportin liitteessä. Sen mukaan etenkin elektroniikkateollisuuden ja investointitavaroiden vaihtosuhte on heikentynyt vuodesta 2000 lähes 30 %. Samassa ajassa koko ulkomaan kaupan vaihtosuhte on heikentynyt noin 20 % ja tehdasteollisuuden vaihtosuhte hieman koko taloutta vähemmän. Suomen vientirakenne on sellainen, että vientituotteiden tuotantoon vaaditaan paljon ulkomailta tuotuja väli- tuotepanoksia. Kun vaihtosuhte heikkenee, vaaditaan yhä enemmän vientiä, jotta sama määrä tuontituotteita pystytään maksamaan. Vaihtosuhte vaikuttaa myös vaihtotaseeseen. Vaihtotaseen ylijäämä on supistunut koko 2000-luvun. Kansantaloudessa vaihtotaseen ylijäämällä on vastinparina kotimainen säästäminen ja investoinnit eli rahoitusjäämä. Supistuva vaihtotaseen ylijäämä siten heijastaa supistuvia säästämis- ja investointimahdollisuuksia kotimaassa.

Kuvio 6. Koko talouden kilpailukykyindikaattoreita

Kansallisia ja kilpailijamaiden hintoja samassa valuutassa
Käännetty asteikko, 1999=100

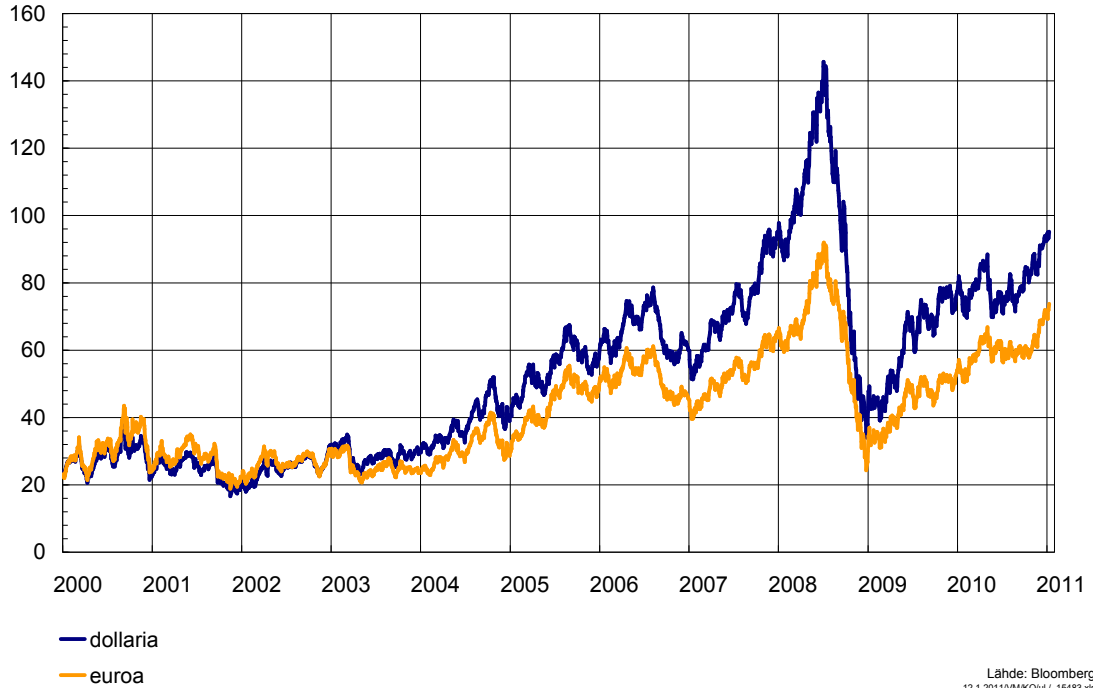
Kun Suomen talouden hintakilpailukyky nousee, käyrä nousee.

Lähde: Euroopan komissio.

LIITTEET

Raakaöljyn hinta päivittäin

Pohjanmeren brent, dollari/barreli, spot (dated)

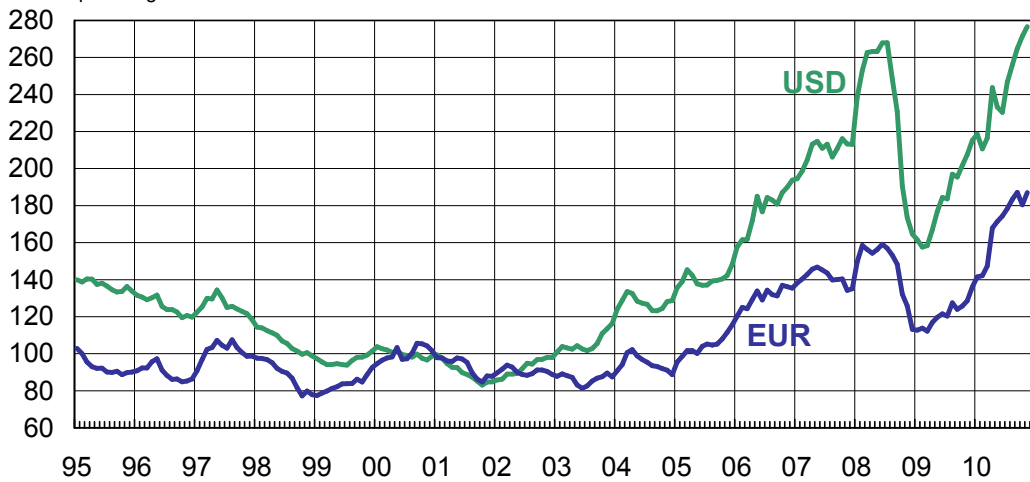

Lähde: Bloomberg
12.1.2011/VMM/OUU / 15483.xls

Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat (HWWI)

2000=100

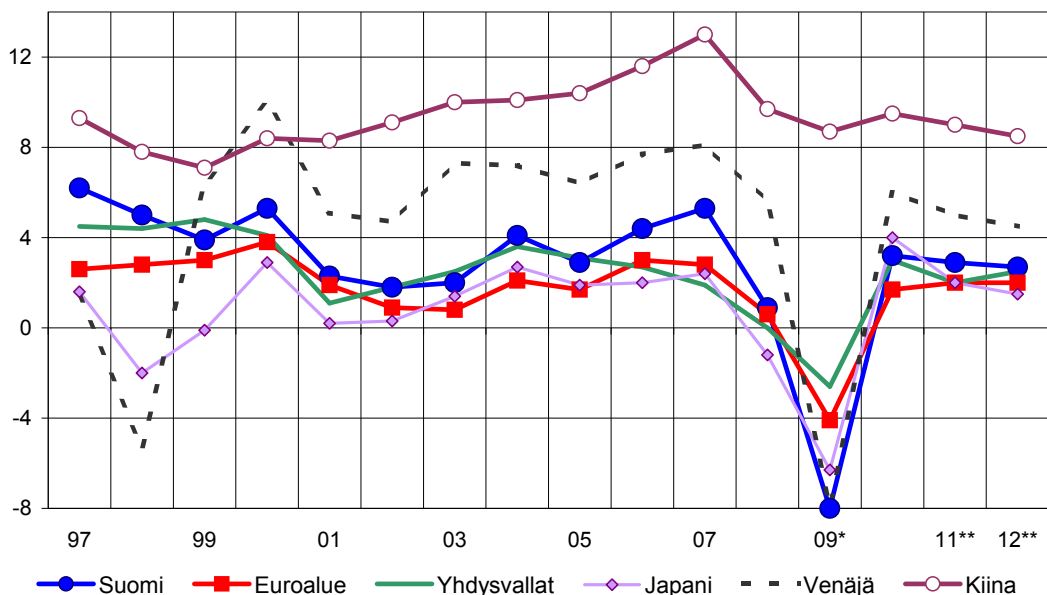
pl. energia

Lähde: Hamburgisches WeltWirtschafts Institut, Suomen Pankki
10.1.2011/0210/M11/17186.xls

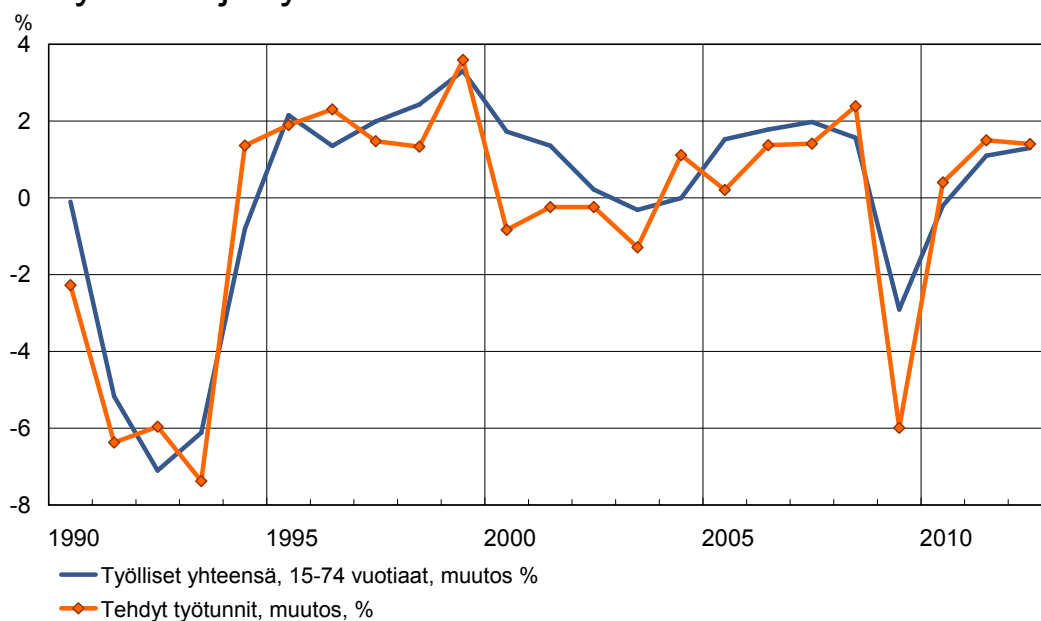
Bruttokansantuote

määrän muutos, %
1997 - 2012**

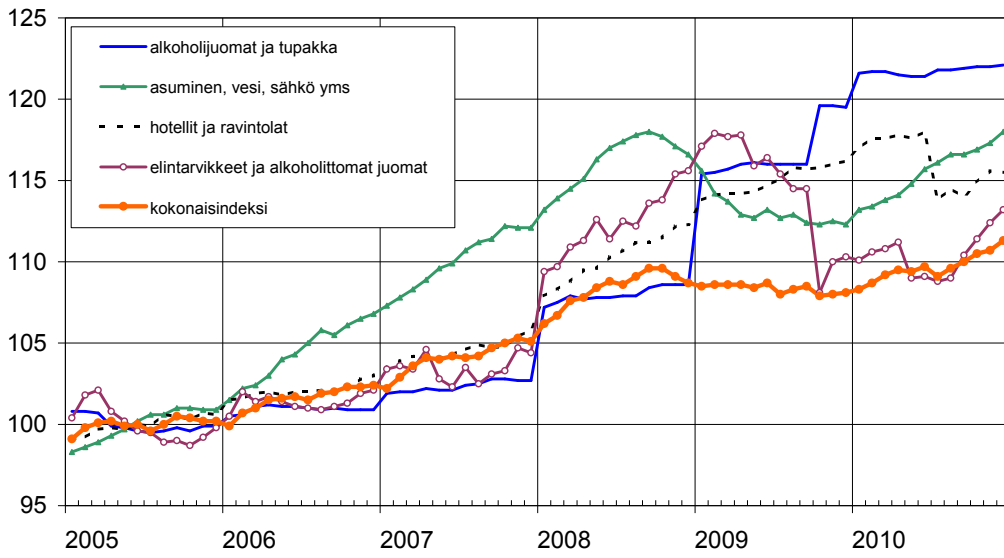
Lähteet: TK, Eurostat, VM (2010:4)
14.12.2010\VMKO\UL\19612.xls

Työlliset ja työtunnit

Lähde: TK, VM (2010:4)
20.12.2010\VMKO\UL\17645.xls

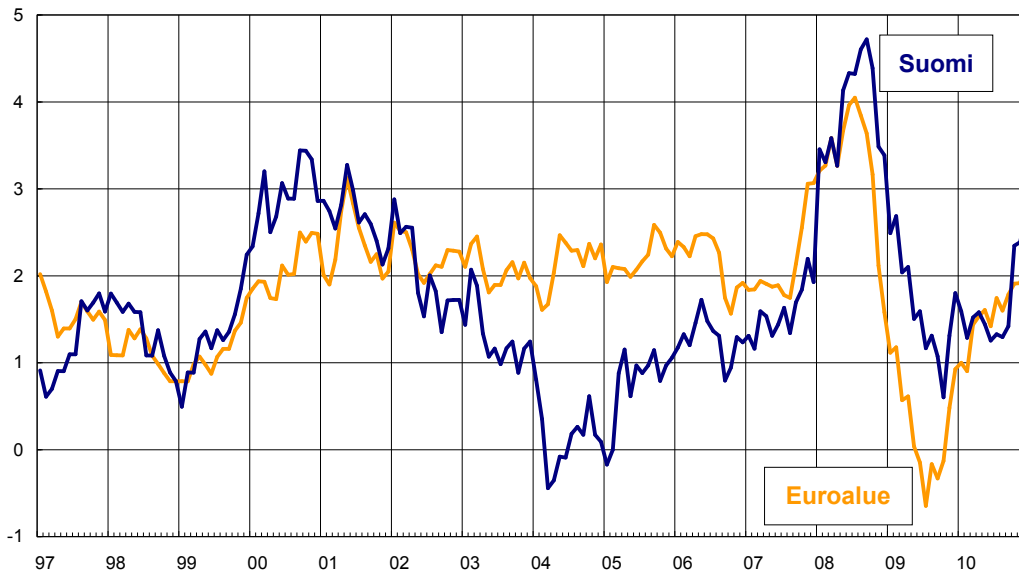
Kuluttajahintaindeksi muutamissa alaryhmissä 2005=100

Lähde: Tilastokeskus

14.1.2011\VM\KO\UL (2010:12)
21960.xls

Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi vuosimuutos, %

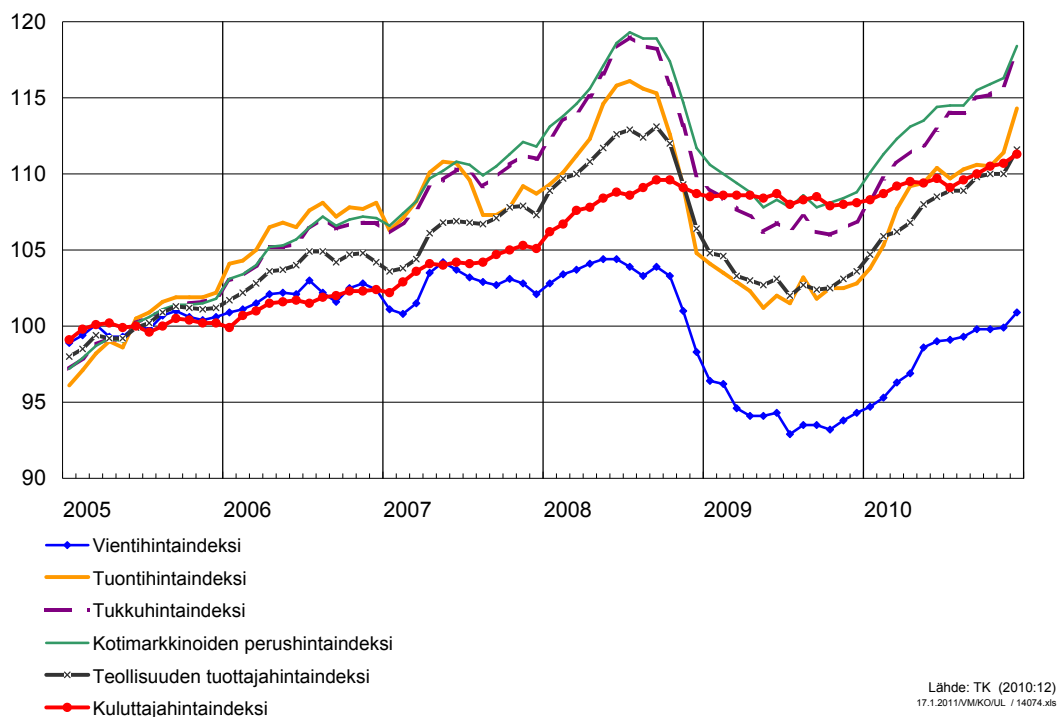

Lähde: Eurostat

17.1.2011\VM\KO\UL / 20968.xls

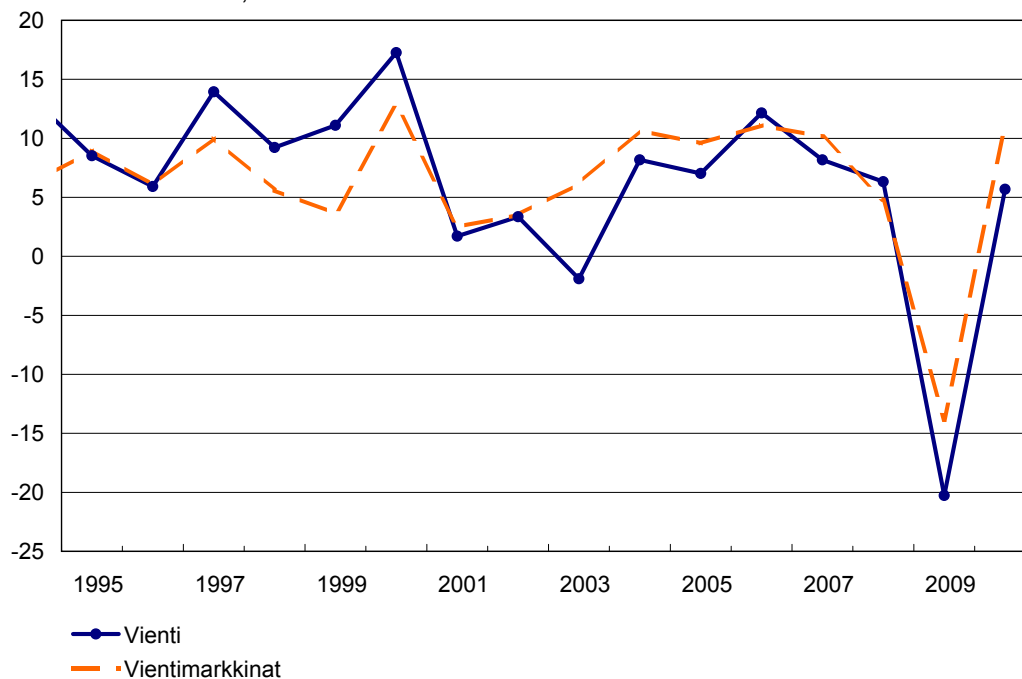
Kuluttaja- ja tuottajahintaindeksit

2005 = 100

Suomen vienti ja vientimarkkinat

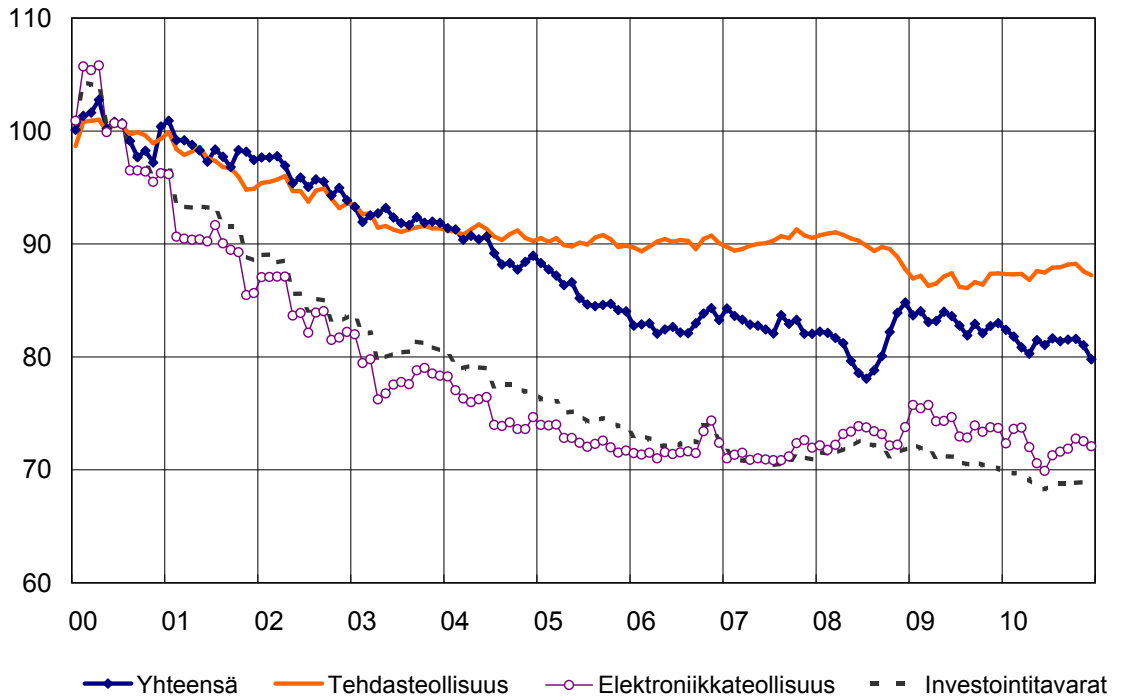
määrän muutos, %

Lähde: TK, ennusteet: OECD, VM
4.1.2011\VMKOUL\24314.xls

Vaihtosuhte

2000 = 100

Lähde: TK (2010:12)
17.1.2011/V/M/KO/UL / 24353.xls

Liitetaulu. Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain.

Euroalue									Keskimäärin		Yhteensä	
	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	2011e	2012e	99-09	10e-12e	99-09	10e-12e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,0	2,3	2,5	3,2	1,6	1,8	1,8	2,1	2,4	1,9	26,6	5,7
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	-0,1	-0,2	0,0	0,3	--	--	--	0,0	--	-0,1	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,1	2,4	2,7	3,2	1,3	--	--	--	2,4	--	26,8	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,7	1,4	1,0	-0,3	-2,3	2,5	1,1	1,2	0,5	1,6	5,3	4,8
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,3	1,0	1,5	3,5	3,9	-0,7	0,7	0,8	1,9	0,3	20,2	0,9
Itävalta	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	2011e	2012e	99-09	10e-12e	99-09	10e-12e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,4	3,0	3,1	3,2	1,8	1,6	2,2	2,1	2,2	2,0	23,9	5,9
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,1	-0,2	-0,2	-0,3	0,1	--	--	--	-0,2	--	-1,4	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,3	3,2	3,3	3,5	1,8	--	--	--	2,3	--	25,6	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,0	2,2	1,9	0,4	-3,0	1,3	1,0	1,3	1,0	1,2	10,5	3,6
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,4	0,8	1,1	2,8	5,0	0,3	1,2	0,8	1,2	0,8	12,2	2,3
Belgia	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	2011e	2012e	99-09	10e-12e	99-09	10e-12e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	1,8	3,3	3,4	3,6	1,8	1,5	2,3	2,3	2,8	2,0	30,6	6,1
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,4	-0,1	0,5	0,1	0,5	--	--	--	0,0	--	0,2	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,2	3,4	3,0	3,6	1,3	--	--	--	2,8	--	30,4	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,3	1,5	1,3	-0,7	-2,4	1,6	1,5	1,3	0,7	1,5	7,7	4,4
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,5	1,8	2,1	4,4	4,3	-0,1	0,7	1,0	2,1	0,5	21,3	1,6
Saksa	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	2011e	2012e	99-09	10e-12e	99-09	10e-12e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	-0,1	1,1	0,9	2,0	0,2	2,0	2,6	2,8	1,1	2,5	11,9	7,4
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,4	0,1	-0,6	-0,3	0,4	--	--	--	-0,1	--	-0,6	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	0,3	0,9	1,5	2,2	-0,2	--	--	--	1,1	--	12,6	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,9	2,7	1,0	-0,4	-4,7	3,3	1,5	1,6	0,4	2,1	4,3	6,4
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-1,0	-1,6	-0,1	2,4	5,2	-1,2	1,0	1,2	0,7	0,3	7,3	1,0
Espanja	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	2011e	2012e	99-09	10e-12e	99-09	10e-12e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,9	3,3	4,6	6,2	3,9	1,0	0,7	1,3	3,4	1,0	37,8	2,9
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,2	0,1	0,2	0,2	1,0	--	--	--	0,2	--	1,6	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,6	3,2	4,3	6,0	2,9	--	--	--	3,2	--	35,7	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,5	0,1	0,5	1,3	3,1	2,1	1,0	0,6	0,5	1,2	5,2	3,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	3,3	3,2	4,0	4,9	0,8	-1,1	-0,3	0,7	3,0	-0,2	31,0	-0,7
Ranska	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	2011e	2012e	99-09	10e-12e	99-09	10e-12e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,2	3,3	2,4	2,5	1,5	2,0	1,7	1,8	2,7	1,9	29,6	5,6
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	-0,2	-0,2	0,1	0,1	--	--	--	-0,1	--	-1,0	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,2	3,5	2,7	2,5	1,4	--	--	--	2,8	--	30,9	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,3	1,2	0,9	-0,4	-1,4	1,6	1,2	1,1	0,7	1,3	7,9	4,0
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,8	2,0	1,5	2,9	3,0	0,3	0,5	0,7	2,0	0,5	20,0	1,6
Italia	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	2011e	2012e	99-09	10e-12e	99-09	10e-12e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,9	2,2	2,1	2,8	0,7	2,3	1,5	1,8	2,4	1,9	25,9	5,6
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	-0,5	0,0	0,1	0,0	--	--	--	-0,1	--	-1,1	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,1	2,7	2,1	2,8	0,7	--	--	--	2,5	--	27,3	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	0,1	0,1	0,2	-1,6	-3,4	2,5	0,8	0,6	-0,4	1,3	-4,4	3,9
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	2,8	2,1	1,9	4,5	4,3	-0,2	0,7	1,2	2,8	0,6	31,7	1,7
Alankomaat	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	2011e	2012e	99-09	10e-12e	99-09	10e-12e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	1,1	2,3	3,0	3,4	2,2	1,7	2,3	2,1	3,3	2,0	35,9	6,1
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,3	-0,2	-0,3	0,4	0,1	--	--	--	0,3	--	2,3	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	1,4	2,5	3,3	3,0	2,2	--	--	--	3,0	--	32,8	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,5	1,7	1,3	0,4	-2,8	2,8	1,3	1,4	0,8	1,8	9,3	5,5
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-0,4	0,6	1,6	2,9	5,2	-1,1	1,0	0,7	2,4	0,2	24,3	0,6
Suomi	2005	2006	2007	2008	2009	2010e	2011e	2012e	99-09	10e-12e	99-09	10e-12e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	3,7	2,9	3,7	5,1	1,9	2,4	2,7	2,8	3,3	2,6	35,9	7,9
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,3	-0,3	-0,2	0,1	-0,4	--	--	--	-0,2	--	-1,8	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,5	3,2	3,8	5,0	2,3	--	--	--	3,5	--	38,3	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,5	2,5	3,1	-0,6	-5,3	3,0	1,9	1,3	1,2	2,1	13,2	6,2
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	2,2	0,3	0,5	5,8	7,7	-0,6	0,7	1,5	2,0	0,5	20,1	1,6

Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla. Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten tuottavuuden osamäärän avulla.

Lähteet: Eurostat, Tilastokeskus, Euroopan komission ennuste (marraskuu 2010).

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI

PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO

p. 09 16001, 09 57811

f. 09 1602 2165

julkaisut@vnk.fi

www.vnk.fi/julkaisut